

Interviu

„România, o țară care se organizează atât de greu!”

Lucian Boia în dialog cu Lucian-Vasile Szabo

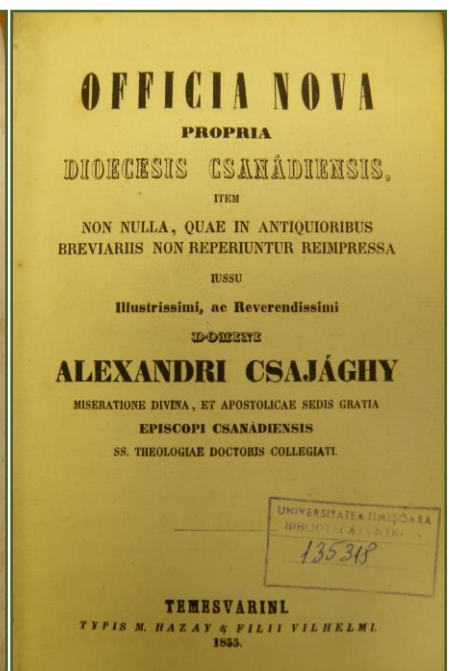
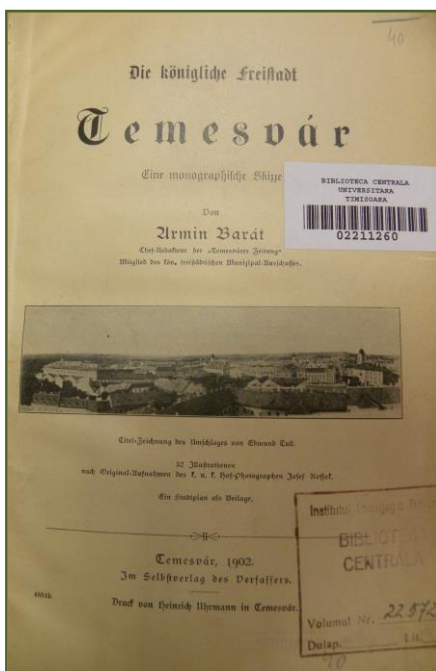
L.-V. S. *Domnule profesor, istoria nu este un lucru simplu și nu curge întotdeauna într-o anumită direcție. Recent, ați fost implicat într-o dezbatere amplă, generată de cartea dvs. De ce este România altfel. Dar aveți și polemici mai vechi, cum este cea cu privire la relația dintre Transilvania și Regat.*

L. B. Noi suntem deștepți acum și știm că istoria a mers într-o anumită direcție, dar atunci se căutau tot felul de soluții, înainte de Primul Război Mondial. Și nu este deloc sigur că dacă s-ar fi reușit, bineînțeles, acum știm că nu s-a reușit, dar mulți își făceau iluzia că Monarhia habsburgică se va transforma într-o confederație de popoare libere și egale. Or, oamenii nu trebuie incriminați că istoria a mers pe alt drum. Dacă ar fi mers pe drumul acela nu înseamnă că ar fi fost rău.

L.-V. S. *Chiar și Caragiale afirma la un moment dat că ar fi fost bine ca Monarhia austro-ungară să fi pus piciorul și mai la sud de Ardeal...*

L. B. Da, era și acesta un proiect, de restructurare pe bază de egalitate între etnii, proiect în care să fie atrasă și România. Era o confederație care deja prefigura Europa

Unită, pornind de la Europa Centrală Unită. Deci nu poți să-i acuzi pe oameni că au crezut în ceva. Era și acesta un proiect, care putea să iasă bine. Însă, din păcate, nu a ieșit în niciun fel. După cum am arătat în „Germanofili”, lucru greu de contestat acum, o bună parte din elita intelectuală a crezut în această idee, nu doar Slavici, care a fost mai încăpățânat. El și-a susținut ideile până în pânzele albe. Și după 1918, a susținut că nu e bine că s-a făcut unirea cu România, căci România nu avea vocația de stat multinațional, cum avea Austro-Ungaria. În afară de Ioan Slavici, aceasta am arătat-o în „Germanofili”, foarte mulți intelectuali aveau acest punct de vedere, care nu este unul antinațional. Problema era cu cine mergem: cu Puterile Centrale sau cu Franța, Anglia și Rusia. Or, acestor oameni le era teamă de Rusia și aveau motivele lor să le fie teamă, așa cum s-a văzut după al Doilea Război Mondial. Ei spuneau: „Mai lăsați Transilvania în pace, căci acolo nu este un pericol real de maghiarizare, dar pericolul mare pentru români este în Basarabia”. Este un punct de vedere corect. Ei mai spuneau și altceva: „Bine, se face unirea cu românii de peste munți, însă ce ne facem dacă România aceasta este înghițită de Rusia?” Sigur, lucrurile nu s-au petrecut așa, fiindcă Primul Război Mondial a avut un final

ciudad. Mai întâi a câștigat Germania împotriva Rusiei pe frontul de est și Imperiul Țarist s-a prăbușit în urma acestei înfrângerii catastrofale, iar Basarabia s-a unit cu România. Apoi au fost învinse Germania și Austro-Ungaria și a urmat unirea Transilvaniei cu România. Însă nimeni nu se putea gândi inițial la așa ceva, când era de făcut o alegere: mergem cu unii pentru Basarabia sau mergem cu alții pentru Transilvania.

L.-V. S. *Iar opinia publică era divizată...*

L. B. În opinia publică românească s-a întipărit ideea că varianta națională era doar una dintre ele, că mergem pentru Transilvania. Bun, dar erau destui patrioți care spuneau că este mai urgent să-i dezrobim pe românii din Basarabia.

L.-V. S. *Adevărul este că mari scriitori, ca Goga, Slavici, Arghezi, au făcut pușcărie ca gazetari politici, nu pentru Oltul sau Moara cu noroc. Sunt aspecte interesante și întretesute ale vieții publice românești, inclusiv acel straniu Proces al jurnaliștilor din 1919, când s-a cerut pedeapsa cu moartea pentru Slavici și Arghezi de către un procuror român...*

L. B. Totuși, trebuie văzut și în contextul epocii. Oamenii aceștia în timpul ocupației germane au scris împotriva guvernului legal al României. Din punct de vedere istoric își aveau dreptatea lor, dar din punct de vedere strict politic, căci acela a fost un proces politic, ca toate procesele de acest tip, deci, într-un fel, ei au „trădat”, între ghilimele dacă vreți. Nu eu îi acuz, însă vreau să spun că acesta era contextul de sfârșit de război.

L.-V. S. *Politic, politic, dar Marghiloman a venit în proces ca lordul...*

L. B. Da, dar Marghiloman a condus un guvern legal. Sigur că a fost o discriminare. Până la urmă au fost

condamnați jurnaliștii și au fost lăsați oamenii politici la o parte. Începuseră să-l ancheteze și pe P.P. Carp, dar era deja bătrân și bolnav și a și murit la scurt timp. Stere, de asemenea, a stat câteva zile sau săptămâni la închisoare și i-au dat drumul. Au plătit jurnaliștii, și anume cei care au scris la *Gazeta Bucureștilor*, un ziar format de nemți și în favoarea lor. Dar lucrurile nu trebuie privite doar dintr-un anumit punct de vedere, căci și oamenii aceștia și-au avut dreptatea lor. Până la urmă, istoria se joacă cu oamenii...

L.-V. S. *Până la urmă, este România altfel sau este doar o provocare intelectuală?*

L. B. Am pregătit deja o a doua ediție a cărții, cu o prefață în jurul criticilor și opiniilor care s-au exprimat. Bineînțeles că toate țările sunt altfel, asta e la mîntea cocoșului. Criticii s-au legat de titlul *De ce este România altfel. De ce România își are specificul ei* ar fi putut fi titlul, dar dacă aș fi spus așa ar fi sunat stupid. Titlul așa cum este sună mai bine, și fiecare trebuie să înțeleagă, cum să spun, și partea stilistică. Pe de altă parte, cred, e greu să le aduni matematic, cred că are o sumă de particularități, care o diferențiază, poate, într-o mai mare măsură de ceea ce ar fi modelul ideal, de genul „uite așa ar trebui să arate” o țară medie, abstractă, central sau est europeană. Trăim, totuși, într-o țară mai specială. Este o țară cuprinsă cultural, dacă nu și geografic, în Balcani, și în Europa Răsăriteană, și în Europa Centrală. S-a făcut din foarte multe bucăți. Cred că nicio națiune europeană nu s-a făcut din atâtea bucăți. Sigur, Germania și Italia s-au făcut din mai multe bucăți, dar care aparțineau aceluiași spațiu cultural. Apoi, de ce mai e România altfel: din cauza acestor schimbări care nu mai încetează. România o țară care se organizează atât de greu! Dacă faci ceva reformă, păi trebuie să te ții de ea. La noi se schimbă lucrurile foarte des și e o mare lipsă de spirit de organizare.

